

СТАНОВИЩЕ

от д-р **Нася Борисова Томлекова – професор**
в **Института по зеленчукови култури „Марица“**

на материалите, представени за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност **„професор“** на **Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“** по област на висше образование **„Природни науки, математика и информатика“** професионално направление **„Биологически науки“** научната специалност **„Генетика – Обща и популационна генетика“**

1. **Общо представяне на процедурата и кандидата**

В конкурса за „професор“, обявен в Държавен вестник, бр. 33 от 17.04.2017 г. и в интернет-страница на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ за нуждите на катедрата „Биология на развитието“ към Биологическия факултет, като единствен кандидат участва доцент доктор Теодора Атанасова Стайкова от Пловдивски университет.

Представеният от Теодора Стайкова комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на ПУ, и включва всички изисквани документи: в т.ч. молба, автобиография, дипломи и свидетелства (3 бр.), научни трудове, цитирания, справки от ПРАСПУ, декларация, приноси, ДВ с обявата за конкурса, документи за трудов стаж, учебна работа, научноизследователска дейност, други.

Доц. Стайкова участва в конкурса за „Професор“ с общо 81 научни публикации и 5 учебника и учебни помагала, като акуратно е отбелязала кои от тях са свързани с докторската й дисертация и хабилитацията за „Доцент“. В отделен списък тя представя и трудовете, публикувани след нейната хабилитация. Тъй като съгласно Закона за развитие на академичния състав в РБ само те подлежат на рецензиране, аз ще спра вниманието си основно върху тях, а общият брой публикации ще взема предвид при оформяне на крайното ми становище и ще бъдат коментирани само там, където се налага. **Не се рецензират** 43 + 5 доклади на научни форуми (3 – в пълен текст, 2 представени само с абстракти, като от тях 10 научни труда са по дисертацията) и 3 бр. учебници. **Приемат се за рецензиране** 33 научни труда, които са извън дисертацията и се отчитат при крайната оценка и 2 учебника. След придобиване на званието „Доцент“ кандидатката е публикувала научните си трудове, разпределени по съответни рубрики, в страната и в чужбина, както следва: 11 бр. в реферирани списания с общ IF 6.512 (ISI, Thomson & Reuters) и 2 бр. приравнени към такива с IF (според специфичните изисквания на Биологическия факултет). Публикациите без IF са 20, от тях 14 бр. са посочени в реферирани списания без импакт фактор, а 6 доклада в пълен

текст са от международни научни форуми. Публикувани са 2 учебника. В 17 от публикациите в реферирани издания доц. Стайкова е водещ автор.

Справката за **цитируемост** показва, че трудовете на доц. Стайкова са цитирани досега 164 пъти, което е 4 пъти над изисквания минимум, като 38 от отбелязаните цитирания са в списания от списъка с ISI, а 130 са в реферирани издания. Най-цитираните публикации са: №33 - публикувана в *Journal of Cell and Molecular Biology*, цитирана 32 пъти; №52: публикувана в *Journal of Insect Science* - 17 пъти; №35 в *Journal of Cell and Molecular Biology* - цитирана 16 пъти; №63 - публикувана в *Bulgarian Journal of Agricultural Science* - 14 пъти; №42 – *Journal of Apicultural Research* - 10 пъти.

2. Обща характеристика на дейността на кандидата

Кратки биографични данни на кандидата: През 1991 г. доц. Т. Стайкова завършва специалност Биология в БФ на ПУ „П. Хилендарски“. Отначало тя работи като хонорован асистент по генетика (1992-1994 г.) в ПУ, по-късно последователно заема длъжностите асистент (1994-1997 г.), ст. асистент, гл. асистент (1997-2007 г.). Защитава докторат по Генетика през 2003 г. и през 2008 г. се хабилитира като доцент по генетика. Специализирала е в АУ – Атина, Гърция и ТУ – Анкара, Турция. Доказан е управленският ѝ опит, като заместник-директор на Филиала на ПУ „П. Хилендарски“ в гр. Смолян в периода 2012-2016 г. Преподавателската и научноизследователска дейност е по обща генетика и популационна генетика. Членува в ВАССА и в Съюза на учените в България. Ползва писмено и говоримо руски и английски език на много добро ниво.

Доц. Стайкова има богат *педагогически опит*, който се изразява в провеждане на лекции и водене на упражнения, ръководство на докторанти и дипломанти, както и в писане на учебни пособия. Разработила е 9 лекционни курса за бакалаври, магистри и докторанти. Тя успешно е ръководила двама докторанти защитили докторски дисертации и 12 дипломанти. Участвала е в разработването на нови учебни планове и в трите образователни степени. От 25 години преподавателски трудов стаж, 10 години са като доцент.

Оценка на научните приноси:

Трудовете на доц. Стайкова, публикувани след 2008 г., могат да се отнесат към различни области на генетиката. Преобладават трудовете, обхващащи изследванията ѝ на обектите – черничева копринена пеперуда *Bombyx mori*, мравки от видовете *Messor structor* и *Messor barbarous*, медоносни пчели (*Apis mellifera*), паразитоиди от подвидовете *Eupelmus* и *Macroneura*, някои цианопрокариоти.

Основното направление, в които доц. Стайкова работи, е: популационно-генетични параметри, характеризиращи генофонда и генотипната структура на черничева копринена пеперуда. При проучвания на български и интродуцирани породи, местни популации и индуцирани мутанти от вида *Bombyx mori*, черничева копринена пеперуда в 9 публикации е

характеризиран генетичният ресурс на България чрез биохимични маркери (публикации 1, 2, 5, 16, 21, 23, 24, 26, 31). Умелото прилагане на белтъчни електрофоретични техники в нативни условия при 7 ензимни системи, комбинирани със статистически методи (BIOSYS-1, UPGMA, PCA и др.), а също и изследвания чрез RAPD, както и митохондриален ДНК полиморфизъм са използвани за оценка на генетичната отдалеченост и селекционния потенциал на представителите в поддържаната колекция от *Bombux mori* в България.

В 8 публикации е направена генетична характеристика на 6 популации от медоносни пчели (*Apis mellifera*) от България и други страни (публикации 3, 4, 13, 17, 19, 23). Установена е висока степен на генетично сходство между популации на *A. mellifera macedonica* (тип *godorica*) и семейства от България с подчертано силно изявено хигиенно поведение (публикация 9). Изследвани са разтворимите протеини от мастното тяло при медоносните пчели в хода на онтогенезата им (публикация 14).

Електрофоретичните техники, чрез които се визуализират ефективни генетични маркери, са използвани в 5 публикации за диагностициране на популациите на ципокрили насекоми (публикации 6, 8, 10, 11, 27).

Проучвана е видовата принадлежност на популациите на паразитоидни оси, принадлежащи към двата различни подрода на род *Eupelmus* - *Eupelmus* и *Macroneura* - *Eupelmus urozonus*, *E. microzonus*, *E. vesicularis* и *E. aseculatus* и е направено разграничаване на видовете (публикации 10, 11).

Изследвана е общата токсичност, цитотоксичност и генотоксичност на 2 вида цианопрокариоти (публикации 18, 20).

Потвърден е установеният в други изследвания цитотоксичен и генотоксичен ефект на тежки метали и цианиди, съдържащи се в питейни и природни води, както и възможностите за осъществяване на експресен екологичен мониторинг на базата на цитогенетични методи с използване на растителни тест-обекти (публикации 12, 18, 20, 32).

За селекционни цели и мониторинг на популациите е направена генетична характеристика на породи *Bombux mori* от България (публикации 1, 2, 5, 7, 16, 21, 23, 24, 25, 26, 28, 31, 33), на *Apis mellifera* от България и Европа (публикации 4, 13, 17, 19, 23, 29).

Важен практически принос е създаденият по проект с бюджет 250 000 лв., ръководен от доц. Теодора Стайкова, специализиран център за научна, учебна и диагностична дейност за нуждите на апидологията и серикологията в България (публикация 22).

Доц. д-р Стайкова има ясно очертан профил на научните изследвания, който попада изцяло в научната специалност, по която е обявен конкурсът - „Генетика – Обща и популационна генетика“.

От представените 18 участия в научноизследователски проекти доц. Стайкова е била ръководител на 7 (2 към МОН), от които 1 проект, финансиран от МОН за периода след

придобиване на доцентурата, а участник е била в научния колектив на още 8 национални и ведомствени научни проекти.

Рецензирала е научни статии за престижни научни списания от много страни по света, проекти на чуждестранни финансиращи организации, дисертации на докторанти от страната и чужбина и хабилитационни трудове.

3. Критични забележки и препоръки

По-краткото формулиране на приносите би добринесло за по-доброто им възприемане.

Забелязват се непоследователно подредени цитирания в представения списък.

Терминът инсерционен мутагенезис е използван вместо индуциран мутагенезис.

Неправилно от списъка на реферираните издания са изключени 6 статии, публикувани в пълен обем в сборници от конференции с редакционни колегии.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Документите и материалите, представени от доц. Стайкова **отговарят** на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Кандидатката в конкурса е представила значителен брой научни трудове, публикувани след материалите, използвани при защитата на ОНС „доктор“ и хабилитирането ѝ за „Доцент“. От изложеното дотук е видно, че доц. Теодора Стайкова е целенасочена и творческа личност със задълбочени научни интереси. В кариерното си развитие тя се е изградила комплексно, като преподавател и като изследовател. Със своята високо квалифицирана преподавателска дейност и оригинални научни и приложни приноси с международно признание, видно от броя цитирания, тя удовлетворява напълно изискванията на Закона за академичното развитие в Република България, Правилника за приложението му в Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“ и специфичните изисквания на Биологическия факултет за научно-преподавателската длъжност „Професор“ и аз **убедено препоръчвам** на уважаемото Научно жури и на Академичния състав на Пловдивския университет **да ѝ я присъдят** по професионално направление „Биологически науки“ и научната специалност „Генетика – Обща и популационна генетика“.

20.08.2018 г.

гр. Пловдив

Изготвил становището: .....

Проф. д-р Нася Томлекова